

Teoretiska perspektiv i kurser i utbildningsvetenskaplig kärna i ämneslärarprogrammet

I detta dokument redovisas syfte, lärandemål och prov för de fem utbildningsvetenskapliga kurserna i programmet, samt de teoretiska perspektiv med tillhörande litteratur som behandlas inom varje sådan kurs. Detta dokument ska ge lärare i högskoleförlagda och verksamhetsförlagda kurser en översikt över hur teoretiska perspektiv behandlas och fördjupas inom kurserna i den utbildningsvetenskapliga kärnan. Syftet är att därigenom möjliggöra samtal om progressionen i utbildningen som helhet. Ett annat syfte är att dokumentet används i vfu-kurserna av partnerskolornas handledare, studenter och vfu-lärare.

Dokumentet revideras årligen, allteftersom kurserna utvärderas och utvecklas. Nästa revidering sker i juni 2022.

UV241C Pedagogiskt ledarskap, sociala relationer och konflikthantering

Kursens syfte är att studenten ska utveckla en teoretisk förståelse för pedagogiskt ledarskap, sociala relationer och konflikthantering, samt hur dessa tre relaterar till varandra i pedagogisk verksamhet.

Kunskap och förståelse

- 1 identifiera och beskriva olika centrala begrepp och perspektiv inom pedagogiskt ledarskap, sociala relationer och konflikthantering,
- 2 redogöra för pedagogiska och kommunikationsteoretiska aspekter av betydelse för pedagogiskt ledarskap, sociala relationer och konflikthantering,

Färdighet och förmåga

- 3 identifiera och kritiskt granska pedagogiskt ledarskap, konflikthantering och sociala relationer grundat på teoretiska antaganden,
- 4 lyfta fram samband mellan kommunikation, pedagogiskt ledarskap och sociala relationer i undervisningssammanhang,

Värderingsförmåga och förhållningssätt

- 5 analysera och problematisera undervisningssituationer med grund i teoretiska perspektiv på pedagogiskt ledarskap, sociala relationer och konflikthantering samt
- 6 värdera pedagogiska verksamheter utifrån jämställdhets- och jämlikhetsaspekter.

Prov 1: Skriftlig salstentamen (4 hp). I provet examineras lärandemål 1, 2 och 3.

Prov 2: Skriftlig analys och gestaltning (5 hp). I provet examineras lärandemål 4, 5 och 6.

Teoretiska perspektiv

Kursen behandlar teoretiska modeller med olika ontologiska utgångspunkter. Innehållet i kursen kan närmast hänföras till systemteori, relationellt perspektiv, multimodalitet samt intersektionellt perspektiv.

Kurslitteratur systemteori, relationellt perspektiv, multimodalitet, teoretiska modeller samt intersektionellt perspektiv:

Aspelin, J. (2018). *Lärares relationskompetens – Vad är det? Hur kan den utvecklas?* (1. uppl.)

Friberg, Birgitta. & Hakvoort, Ilse. (red.) (2015), *Konflikthantering i professionellt lärarskap*.

Friesen, Norm &, Osguthorpe, Richard (2018) 'Tact and the pedagogical triangle: The authenticity of teachers in relation' *Teaching and Teacher Education*, 70: 255-264.

Hakvoort, Ilse & Lundström, Agneta (2019). *Pedagogiskt ledarskap med konflikter i fokus*.

Jensen, Mikael. (2012). *Kommunikation i klassrummet*.

Krekula, Clary, Närvänen, Anna-Liisa & Näsman, Elisabet (2005). Ålder i intersektionell analys. *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, 2005, nr 2-3, s. 81-94.

Utöver kurslitteratur behandlas multimodalitet även genom kursens arbetsformer.

UV242C Skolväsendets organisation och värdegrund

Kursens syftar till att studenten ska utveckla kunskaper om skolans uppdrag, styrning och organisation, samt om ideologiska och vetenskapliga synsätt som påverkar skolans verksamhet. Dessutom syftar kursen till att utveckla studentens förmåga att analysera och kritiskt granska skolans värdegrund i relation till grundläggande demokratiska och mänskliga rättigheter, samt till maktordningar ur intersektionella perspektiv.

Kunskap och förståelse

1. redogöra för skolväsendets historiska utveckling i Sverige
2. redogöra för skolväsendets organisation med utgångspunkt i relevanta styrdokument

Färdighet och förmåga

3. analysera skolans uppdrag, styrning och organisation ut ett lokalt, nationellt, internationellt och historiskt perspektiv

Värderingsförmåga och förhållningssätt

4. kritiskt granska skolans värdegrund i relation till grundläggande demokratiska och mänskliga rättigheter samt till rådande maktordningar.
5. kritiskt granska läroplaners konstruktioner samt hur olika ideologier och vetenskapliga teorier kommer till uttryck i dessa.

Prov 1: Skriftlig tentamen (4 hp) I provet examineras lärandemål 1 och 2 samt delar av lärandemål 3

Prov 2: Seminarium och skriftlig analys (5 hp) I provet examineras delar av lärandemål 3 samt lärandemål 4 och 5

Teoretiska perspektiv

Teoretiska perspektiv som studenterna möter:

- Läroplansteori; läroplansteorier presenteras och diskuteras i relation till frågan om hur synen på kunskap, utbildning och lärande påverkar utformningen av läroplaner.
- Teorier om kunskap och mätning samt utbildningshistoriska perspektiv beaktas i kursen och utgår från ett kritiskt perspektiv.
- Maktteoretiska perspektiv ligger till grund för den normproblematisering som skrivs fram i relation till frågan om värdegrund och normer i skolmiljö. Maktordningar beaktas ur intersektionella perspektiv.

Ovan perspektiv behandlas huvudsakligen med stöd i följande litteratur:

Aytar, Osman och Orlando Mella (2012) Bortom skolframgång: En analys av PISA 2006 ut ett intersektionellt perspektiv. *Sociologisk forskning*, Vol. 49, No 1, pp 45-65.

Martinsson, Lena & Reimers, Eva (red) (2014) *Skola i normer*.

Qvarsebo, Jonas (2019) The moral regime of norm critical pedagogics – new ways of governing the Swedish pre-school child, *Critical Studies in Education*. 1-15.

Larsson, Esbjörn & Westberg, Johannes. (2019). *Utbildningshistoria: en introduktion*. Studentlitteratur samt Landahl, Joakim. & Lundahl, Christian. (2017). *Bortom PISA*. Stockholm: Natur och kultur. I antologin ingår kapitel som behandlar både läroplansteori och maktordningsperspektiv. Wahlström, Ninni (2011). Utbildningens villkor: globalisering och lokal mångfald. *Utbildning och Demokrati*. 20. 29-49.

- För att möjliggöra en läroplansteoretisk förståelse krävs att studenterna har grundläggande kunskaper om olika lärandeteorier. Studenten förutsätts även ha grundläggande kunskaper om maktordningars betydelse i relation till undervisning och lärande.

UV243C Lärande, bedömning och utvärdering

Kursen syftar till att studenten ska utveckla kunskaper och medvetenhet om bedömning, dokumentation, betygsättning och utvärdering utifrån olika perspektiv på lärande. Dessutom syftar kursen till att studenten ska utveckla kunskaper och medvetenhet om utvärdering som del av skolkvalitet och skolutveckling, inklusive om hur nationella och internationella utvärderingar kan påverka skolan nationellt och lokalt.

Kunskap och förståelse

- 1 förklara centrala begrepp relaterade till bedömning och redogöra för bedömningars syften och användningar utifrån olika synsätt på lärande och gällande nationella regler för skolan,
- 2 redogöra för modeller för utvärderingar och kvalitetsarbete som kan användas för att utveckla undervisning och stödja elevers lärande,

Färdighet och förmåga

- 3 diskutera och problematisera olika sätt att bedöma, dokumentera och betygsätta lärande,
- 4 presentera en lokal, nationell eller internationell utvärdering utifrån dess betydelse för den lokala skolnivån,

Värderingsförmåga och förhållningssätt

- 5 kritiskt värdera bedömningars roll och inriktning utifrån lärandeteoretiska synsätt samt deras tänkbara konsekvenser för undervisning och lärande samt
- 6 kritiskt värdera olika utvärderingsmodeller ur ett lokalt skolperspektiv.

Prov 1: Skriftligt prov (6 hp). I detta prov examineras lärandemål 1, 2, 3, 5 och 6.

Prov 2: Muntligt prov (3 hp). I detta prov examineras lärandemål 4.

Teoretiska perspektiv

Teoretiska perspektiv som studenterna möter:

- a) Behaviorism, konstruktivism/kognitivism (med olika betoningar), pragmatism och sociokulturellt tänkande behandlas utifrån vad olika synsätt innebär för bedömningsarbete, allt från utformning av och val av bedömningsuppgifter till genomförande av samt slutsatser om bedömningar.

- b) Validitetsteorier
- c) Psykometriska synsätt och tillvägagångssätt vid bedömning gentemot tolkningsinriktade
- d) Utvärderingsmodeller och deras syften och funktioner, inklusive utvärdering som stöd eller som styr- och kontrollmedel (New Public Management)
- e) Programteori (kvalitetsmätning)

Dessa perspektiv behandlas huvudsakligen med stöd av följande litteratur: Korp, H. (2011). *Kunskapsbedömning: vad, hur och varför?* Stockholm: Skolverket; Hult, A. & Olofsson, A. (red.) (2017). *Utvärdering och bedömning i skolan: för vem och varför?*. (Andra utgåvan). Stockholm: Natur & Kultur; Lindgren, L. (2014). *Nya utvärderingsmonstret: om kvalitetsmätning i den offentliga sektorn*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur. Även forskningsartiklar ingår. Det förutsätts att studenterna har förkunskaper om följande lärandeteorier: behaviorism, konstruktivism/kognitivism, pragmatism och sociokulturellt lärande.

UV244C Specialpedagogiska perspektiv på utveckling och lärande.

Kursens syfte är att studenten ska utveckla sin teoretiska förståelse för specialpedagogiska perspektiv på utveckling och lärande. Studenten ska även vidareutveckla sin förmåga att kritiskt analysera och förstå samband mellan lärares förhållningssätt, skolans arbetsmiljö, organisation och enskilda elevers förutsättningar för utveckling och lärande.

Kunskap och förståelse

- 1 redogöra för innebörder av specialpedagogiska perspektiv och begrepp samt relatera dessa till undervisningspraktiker, centrala styrdokument och befintlig lagstiftning,
- 2 redogöra för hur neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, språk-, läs-, skriv-, och matematiksvårigheter kan gestalta sig samt för hinder i lärandemiljöer som kan uppstå för elever i behov av särskilt stöd,

Färdighet och förmåga

- 3 identifiera, kartlägga och analysera elevers behov av extra anpassningar i relevant skolkontext med stöd av tillämpliga lärande- och utvecklingsteorier,

Värderingsförmåga och förhållningssätt

4	värdera och reflektera över skolans organisation och lärandemiljö som stödjande eller hindrande för elevers utveckling och lärande, värdera och reflektera över eget och andras förhållningssätt, attityder och bemötande i relation till elever, vårdnadshavare och kollegor samt
5	värdera och reflektera över eget och andras förhållningssätt, attityder och bemötande i relation till elever, vårdnadshavare och kollegor.
Prov 1: Skriftlig tentamen på plats (3 hp). I detta prov examineras lärandemål 1 och 2.	
Prov 2: Skriftlig examination som föregås av seminarium (6 hp). I detta prov examineras lärandemål 3, 4 och 5.	
Teoretiska perspektiv Kursen behandlar specialpedagogiska perspektiv och teorier kring utveckling och lärande med tyngdpunkt på systemteori (Bruce m.fl. 2016; Runström Nilsson, 2019; Lutz, 2021). I kursen behandlas vidare några grundläggande teorier kring svårigheter kopplat till barns/elevers läs-skrivutveckling (Wengelin & Nilholm, 2013), matematikutveckling (Roos, 2020) och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (Sjölund m.fl. ,2017). Relationell pedagogik och anknytningsteorier ingår också i kursen. Centrala teoretiska begrepp som inkludering skolkultur och samverkan definieras och utreds i kursen, (Mc Master, 2015; Bruce; m.fl. 2016; Lutz, 2021). Studenterna förutsätts ha tillägnat sig djupgående alt grundläggande kunskap om olika lärandeteorier (exempelvis sociokulturella, kognitiva och ämnesdidaktiska) för att ha en stabil teoretisk grund att bygga vidare på i denna kurs. Dessa appliceras av studenterna i relation till föreslagna insatser och åtgärder i arbetet med elever i behov av extra anpassningar/särskilt stöd. Bruce; Rubin; Thimgren & Åkerman (2016). <i>Specialpedagogik i professionellt lärarskap - synsätt och förhållningssätt</i> . Lutz, (2021). <i>Specialpedagogiska aspekter på förskola och skola</i> . McMaster (2015). <i>Where is _?": Culture and the process of change</i> . Mossige, Margunn; Røskeland, Marianne & Skaathun, Astrid (2009). <i>Flera vägar mot mål. Läs- och skrivsvårigheter i gymnasieskolan</i> Roos (2020). <i>Inkluderande matematikundervisning</i> . Runström Nilsson, (2019). <i>Pedagogisk utredning och kartläggning: Att analysera och bedöma elevers behov av särskilt stöd</i> . Sjölund, Jahn; Lindgren & Reuterswärd (2017). <i>Autism och ADHD i skolan: handbok i tydliggörande pedagogik</i> . .	

UV745C Vetenskap och beprövad erfarenhet

Kursen syftar till att studenten förbereder sig för examensarbetet och yrkeslivet, dels genom att fördjupa sina kunskaper om vetenskapsteori med relevans för utbildningsvetenskaplig forskning, och dels genom att vidareutveckla sina kunskaper om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet samt dess betydelse för yrkesutövningen.
<i>Kunskap och förståelse</i>

1. redogöra för centrala vetenskapsteoretiska begrepp och perspektiv samt med stöd i dessa diskutera relationen mellan vetenskap och beprövad erfarenhet,
2. redogöra för kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoders möjliga användningsområden,

Färdighet och förmåga

3. presentera och diskutera utbildningsvetenskapliga undersökningar ur olika vetenskapsteoretiska, etiska och metodologiska perspektiv,

Värderingsförmåga och förhållningssätt

4. kritiskt värdera forskning utifrån vetenskaplig kvalitet, professionell relevans och etisk hållbarhet.

Prov 1: Skriftlig tentamen (4,5 hp). I detta prov examineras lärandemål 1 och 2.

Prov 2: Skriftlig individuell examination som föregås av seminarium (4,5 hp). I detta prov examineras lärandemål 3 och 4.

Teoretiska perspektiv

Vetenskapsteori, forskaretik och metodologi är centralt för kursen. Utgångspunkt för kursens vetenskapsteoretiska innehåll är boken *Vetenskapsteori för lärarstudenter* (Brikkjær & Höyen 2020). Boken beskriver teorierna genom en uppdelning mellan traditionell, modern och senmodern vetenskapsteori. För att ge en överblick gällande innehåll återges kapitelrubrikerna: 1. Vad är vetenskap? 2. Pedagogik som vetenskap; 3. Positivism; 4. Hermeneutik; 5. Fenomenologi; 6. Kritisk teori; 7. Aktionsforskning; 8. Poststrukturalism; 9. Socialkonstruktivism; 10. Materialitet och 11. Globalisering.

Gällande progression och förkunskaper så sammanhänger vetenskapsteori med teorier om kunskap, lärande, läroplaner, pedagogik och didaktik. Kursen främjar den metodologiska utvecklingen genom att val av metoder knyts till vetenskapsteorier för att skapa ett gott underlag inför egen analys. Kursens huvudsakliga bidrag är att den tar ett samlat grepp om vetenskapsteori, särskilt i relation till utbildningsvetenskaplig forskning och studenternas kommande läraruppdrag med arbete utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Ett syfte med kursen är att förbereda för studenternas examensarbete och den vetenskapliga förståelse det finns krav på att visa i det självständiga arbetet.

Exempel på nyckelbegrepp att känna till efter genomgången kurs är: Kunskapsteori. Epistemologi. Ontologi. Rationalism. Empirism. Systematik. Konsistens. Validitet. Reliabilitet. Generaliserbarhet. Induktiv. Deduktiv. Abduktiv. Kommunikerbarhet. Kontrollerbarhet. Kritiserbarhet. Relevans. Metodologi. Forskaretik.

